

Pausinger József.

(1829—1894.)

A magyar erdőgazdaság munkásainak sorából ismét kimult egy, hosszú időn át kipróbált s kitartott erő. A természetnek hálásan szorgalmas tanítványa nem olvas többé abban a hatalmas könyvben, melynek betüire csak a léleknek minden jó, szép és nemes iránt való fogékonysága tanít meg igazán. És nem tárja fel annak a másik, gazdag tartalmu könyvnek lapjait, majdnem félszázados szakmunkásságra visszatekintő emlékezésének bőséges tárházát, osztatlan figyelemre bilincselte hallgatói előtt. Nem kísérheti a lelkiismeretes emberre legboldogítóbb megnyugvással megjutalmazottan továbbra is figyelemmel a magyar erdőgazdaság fejlődését azon az alapon, melynek megteremtéséhez az ő széles látkörű tudása, az ő tevékenységben megizmosult karjainak önérzettől s önbizalomtól támogatott munkássága is nagyon sok simára megfaragott követ ajándékozott.

Hogyne tudott volna oly sokat. Hiszen egy félszázad tapasztalásának kincseit gyűjtötte össze becsületes munkássága folyamán, kiművelt éleslátással, kötelességen túl járó szorgalommal, természetadta kielégithetlen tudvágygyal. S hogyne tett volna sokat; mikor lelkét, a haladás útján a jobbnak kereséseért haladva, minden elért eredmény új munkának vágyával töltötte be; mikor e mellett megvolt benne az önérzetességnek és önbizalomnak az az ereje, mely az egyénnek környezetéből való kimagasztására, a tudás világa mellett kimunkált tehetségnek érvényesülésére elmaradhatlanul szükséges. S hogyne lett volna szava lebilincselő; mikor elméjének tiszta s világos gondolatai a természetben való gyönyör-

ködéstől nemesült szív érzelmeivel körülfonottan, a nyugodt kedély melegségétől áthatottan hagyták el ajkait.

Egyik erős szeme tört össze elhunytával annak a már kevés élő szemre olvadt láncznak, mely a magyar erdőgazdaság multját s a multhoz képest elért magasra fejlettségnek jelenét összeköti. De a kötelék azért valójában meg nem lazult; mert a tisztelet, a mit az utódok a kezdet nehézségeinek göröngyös utain előrehaladtak iránt kell, hogy érezzenek s megadjanak; az emlékek, a mik a régi időkbe nyulnak vissza gyökereikkel, míg szertelombosodott koronájukban a jobb jövő reményeit érlelgetik; a történelemnek igazsága, mely az idők egymásutánjának tövises-virágos fonadékából az összetartó logikai kapcsolatot megőrzi mindig, ha a tövises szurósságát megtompítja is, ha a virágok színeit meghalványítja, szirmait elfonnyasztja s lezsurlolja is a feledés: a mult és a jelen közt való kapcsolatot az élő láncz egyes szemeinek kihulltával is bizton megvédi az elmulástól. Az alakok testi részét szétporlasztja az enyészet, de vonásaikat mindig előteremtheti képzeletünk; szellemük pedig nyilván vagy rejtőzve megmarad a megindult haladás lényegét alkotó irányban, a mit követni jól csak úgy lehet, ha minket is az ők összes, ránk hagyott tudásuk, örökül vett jó szándékuk vezet.

*

Pausinger József, m. kir. központi erdőrendező, a Ferencz-József-rend lovag-keresztese, nyugalmazott cs. és kir. vadászmeister, 1829. márczius hónap 19-én Frankenburgban, Felső-Ausztriában született. Alsóbb iskolai tanulmányainak befejezte után a mariabrunni erdőakadémiát kereste fel, hol az erdészeti tudományok elsajátításában tanusított komoly törekvésének eredményeként a tanfolya-

mot kitünő sikerrel végezte. Mint még akadémikus, 1848-ban részt vett a bécsi forradalomban, s e miatt a forradalom lezajlása után büntetésből őt is besorozták a katonaságba, de atyja a szolgálat kötelezettsége alól megváltotta.

1850-ben az év vége felé már az erdészeti szolgálataiban állott, mint cs. és kir. erdőgyakornok, s a salzkammerguti erdőrendezőségénél működött. 1852. évi december hónap 7-én Innsbruckban letette az erdészeti államvizsgát is, s bár főnökeinek teljes elismerését, mint erről az időről szóló tiszti rendelvényeiből látni lehet, kiérdemelte, maga nem volt megelégedve helyzetével, s hogy a gyakorlati ismereteket mennél közvetlenebbül s alaposabban gyűjthesse, erdőőri állomásért folyamodott. De óhajának teljesülése után az I. oszt. erdőőri állomáson nem soká maradt, mert kevéssel utóbb erdőbecslővé neveztetett ki.

1856-ban Magyarországra jött és itt a lipótvárosi erdőhivatalnál találjuk, mint erdőbecslőt s erdőmérnököt. Munkásságának eredménye itt az erdők berendezése lett; s a részéről különösen kedvelt tudományágnak, a vízépítésznek terén, nevezetesebb alkotásaként a torcsai és a malozsmai uszágátakat létesítette.

1866-ban gr. Zichy Edmunnak, mint az árvai uradalom akkori kormányzójának, meghívására ezen uradalom szolgálatába lépett, s előbb mint erdőmérnök, majd mint erdőmester, alapos képzettségével, szigorú ítélőképességével s ügybuzgóságával a kormányzó bizalmát megnyervén, tőle engedélyt nyert arra, hogy az erdőgazdaságnak, az értékesítési és szállítási viszonyoknak s különösen az óriási tutajozásnak tanulmányozása céljából a badeni és württembergi Schwarzwaldba mehessen. Ezen hosszabb ideig tartott tanulmányútnak a mi erdőgazdaságunk fejlődés-történetében nagy jelentősége van,

mert az első impulzust arra, hogy az óriási tutajozás nálunk meghonosíttassék, kétségtelenül ennek a tanulmány-útnak ugyanezen lapokon 1870-ben közzétett tartalmas leírása adta meg. Ebben az évben ugyanis Kolozsvárra erdőrendezővé és erdőmérnök-kinevezetvé, 1871-ben a kormánytól utasítást nyert, hogy az óriási tutajozást legnagyobb mértékben üző német vidékre menjen, s hogy onnét ügyes munkásokat hozzon be, a kik majd a mi népünket beleoktathatják az ő ismereteikbe. E téren folytatott sikeres működése közben nevezte ki gr. Schönborn 1873-ban a munkácsi uradalom erdőigazgatójává, csak hogy Pausinger ezt a reá nézve igen megtisztelő kinevezést nem fogadta el, mert egyidejűleg a kormány meghívta őt a pénzügyministerium központi erdőrendezői állomására, melyet ő el is foglalt s melynek teendőit kilencz éven át buzgó tevékenységgel látta el. Erre az időre esik a „Bedő Albert“ a br. „Kenyéry Gábor“ névvel nevezett gátaknak, az ó-kemenczei gerebnek az ő tervei szerint történt építése s ezen idő alatt történtek az ő helyi vezetése mellett a horvát-szlavonországi erdők-nél a beruházási czélokra teljesített becslések.

1882-ben a testileg már megviselt fáradhatlan munkás férfiú számára csendesebb s nyugodtabb munkakört szabott ki az akkori földmivelés-, ipar- és kereskedelem-ügyi minster ur, Görgénybe küldvén őt, hol a vadászat már előbb a legfelsőbb udvar részére lett fentartva és átadva, s megbizván a mocsár ierdőgondnokság vezetésével. Itt élt ő holta napjáig.

Görgényben a világhírré szert tett vadászatok rendezésével s nagyobb kiterjedésű tölgyerdősítésekkel szerzett magának érdemeket, s kiváló szakavatottságának, buzgalmának s kötelességtudásának megjutalmazásául Ő Felsége,

a király, a Ferencz-József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. — Utolsó műve a részéről kiválóképen kedvelt építkezés terén a Rudolf trónörökös gyászos elhunytja miatt eredeti céljától elesett görgényi vadászkastélynak erdőöri szakiskolává történt átalakítása volt.

*

Irodalmi tevékenysége útján Pausinger — bátran kimondhatjuk — úgy a német, mint a magyar szakirodalom terén tollának becsülést s magának jó nevet szerzett, a mennyiben művei tömörek, tartalmasak s nemcsak a szak korlátai közt mozognak, de mindenfelé ki-ki csapva a természettudományok ágaiba, látkörének messzire terjedtségéről tanuskodnak; előadása a papíron is úgy, mint élőszóval, könnyed, közvetlen s igen élvezetes, s néhol, ha a természet szépségeinek hatása alatt beszél, igazán költői emelkedettségü.

Legelső munkájáról, a mi 1870-ben az Erd. Lapokban megjelent, már fentebb megemlékeztünk. A badeni és württembergi Schwarzwaldba tett tanulmányutjával számol be. Elég ezt a hét-nyolcz nyomott ivre terjedő munkát végig olvasnunk, hogy Pausinger egyéniségét képzeletünk elé teremthessük. Rend a beosztásban; gondos elhelyezése az együvé tartozó gondolatoknak; világos csoportosítása s összekapcsolása a tapasztalatoknak; a csekélynek látszó, de valójában jelentékeny apróságokra kiterjedő figyelem, a mik a szűk keretben megrajzolt képet kiszinezik s élettel töltik be; a humánus felfogás; az alapos szakértelem s éles ítélő képesség; mind megannyi vonása írói jellemének.

1873-ban Schaffer Venczel cs. kir. segédmérnöknek vízépítéssel foglalkozó munkáját ismertette, különös figyelmet fordítva a nálunk akkor még ismeretlen volt szekrényes gátművekre.

1874-ben nagyobb tevékenységet fejtett már ki s két jelentékeny kérdésben vette fel a toll fegyverét. „Az állami erdőrendezés szervezete“ czim alatt a czentralizáció hívének vallja magát s véleményét, mely ebben élesedett ki, hogy az erdőrendezést a központban a szervezett személyzettel kellene foganatosítani, világos, tartalmas, tömör indoklással igyekszik megvédelmezni. E kérdésben felfogása inkább idealisnak mondható. Tényleg a középut tartatott vele szemben meg, a mennyiben a rendezőség technikai munkát végző személyzete deczentralizálva kezdte meg s folytatja máig működését, míg a főirányítás, az elvek megállapítása, a kivitel ellenőrizése, mindenesetre azokból az okokból, melyekre Pausinger annak idején éleslátással rámutatott, a központi rendezőség részére maradt meg. Annyi bizonyos, hogy magát az erdőrendezés tudományait illetőleg megvoltak a helyes nézetei, s hogy e téren számos oly elvet karolt fel, melynek alkalmazása ma már kötelező.

Másik munkájában („Válasz a Lajthántúli kiállítási tanulmányokban foglalt erdészeti tévedésekre“). Michlitz Róbert cs. kir. orsz. főerdőmester ellenében veszi fel a keztyűt, s az erdélyi vizeken meghonosított mozgó kötésű (óriási) tutajozást védelmezi.

Kisebb munkái voltak ebben az évben a „Tavaszi levél“ s a „Keselyűsas“ cziműek.

1875-ben „A vágások sorrendje“ czim alatt erdőrendezési kérdésekkel foglalkozik. Megtámadja és tarthatatlannak, kiküszöbölendőnek bizonyítja be a túlnagy kiterjedésű üzemosztályok képzését, melyekben a vágások vezetése, kivált a mi értékesítési s szállítási viszonyaink közepette, szabad mozgásában igen korlátozva s károsan akadályozva van. Ajánlja az üzemosztályok területének kisebb mértékre szabását, s e mellett egy-

egy üzemosztály keretén belül a körülményekhez alkalmazkodva megállapítandó vágássorozatoknak alakítását.

1876-ban irt munkái „Fenyőerdeink felujtásáról“; „A szokolováci erdei vaspálya“; „A fülesbagoly is ragadozó“ s „A vörös fenyőről“ czimek alatt jelentek meg. Az elsöben tenyésztéstani kérdésekröl értekezik, jártasságának e téren is számos jelét adva. Említésreméltó gondolatai közül néhány jelentösebb volt: hogy a lucz soha se ujittassék fel sürüen, s okvetlenül elegyítették vagy jegenyével vagy e mellett még bükkal is; hogy a sürüvetés egyáltalán kerültessek; hogy a jegenye fenyő felujtása fokozatos vágás utján, természetes uton történjék; az állabok felujtása alkalmával a természet nyujtotta példák szerint legczélszerübb arányban való elegyítésre különös gond fordittassék stb. Érdekes, hogy Pausinger szinte ellenszenvet mutat a luczczal szemben, mig a jegenye fenyöt majdnem hogy dédelgeti, s sok helyen panaszkodik arról, hogy a jegenyétöl a lucz napról-napra több teret foglal el a meggondolatlanul foganatosított mesterséges, állabátalakító felujtások utján. Csak 1885. évi egyik munkájában látszik kibékültnek az előbb, talán a jegenye féltéséböl eredöleg kissé méltánytalan bírálattal illetett fanemmel.

Ugyanezen évi második munkájában a Horvátország „Polne“ és „Belerine“ nevü erdeinek kihasználása érdekében Weiss fakereskedö által épített vasutat írja le.

1878-ban két, szakunkat érdeklö könyvet ismertetett, 1879-ben pedig az akkor kezdeményezett deliblati homokkötési munkálatok költségéről irt.

1884-ben Rudolf trónörökös görgényi vadászatának élénk leírását adta s 1885-ben nagyobb terjedelmü munkával („A görgényi kincst. erdök gazdasági viszonyairól“

czim alatt) járult honi viszonyaink irodalmi ismertetésének gyarapításához. Ennek a munkájának a leírás közvetlensége, az erdő iránt érzett igaz szeretete igazán olyan szinességet kölcsönöz, hogy az olvasót teljesen lebilincseli s a gazdag ismeretekkel: szórakoztatva, gyönyörködtetve látja el.

1889-ben arról a kérdésről értekeznek, hogy vajjon „Nyerhető-e szálerdő csonkított csemetékből?“, — legutolsó munkája pedig szakirodalmunk terén az volt, melyet a külföldi fanemek meghonosításáról irt. Ezt a munkáját fiának fordításában f. évi egyik füzetünkben közöltük.

*

Nem állhatom meg, hogy a jó öreg jellemzésének kedvéért ki ne ragadjak egy kis idézetet papírra vetett gondolatai közül. Abból a művéből való ez, a mit már nem annyira az időnek terhe, mint sok fáradságtól megviselt testi erejének meggyengülte miatt korán beállott öregsége küszöbén irt meg, az ő legutolsó otthonának, a görgényi kincstári erdőknek gazdasági viszonyairól.

Lefesti az erdőt, s az erdésznek, a „taxator“-nak életét az erdőn; leírja a viszontagságoknak kitett munkálkodás bajait, élveit s majd ezzel végzi: „... Ha fáradtságos is ez az élet, megvan az a szép s jó oldala mégis, hogy erősíti a testet és a szellemet, önbizalmat önt a férfiba s különös módon kiképezi a tájékozásra való képességet. S ezért, a ki egyszer ezzel az élettel megismerkedett, tavaszkor, midőn az erdő szép zöld, uj ruháját ismét felölti, megint csak visszavágyik a pompás, a titokteljes — őserdőbe!“

. Örizzük meg emlékét tisztelettel, szeretettel!

Sylvius.